

Directe relatie met jaargetij en gezondheid

Let op: Winterziekten in de varkenshouderij

Tekst: Chris Schouten - AdVee dierenartsen

Beeld: Twan Wiermans

Diarree en luchtwegproblemen komen in de winter vaker voor, ervaart dierenarts en auteur Chris Schouten van AdVee dierenartsen. Het management ten aanzien van klimaat en biosecurity komt in de winterperiode daarom nog preciezer.

De winter is traditiegetrouw de periode waarin mens en dier vaker ziek zijn. De laatste winters is er elke keer wel een griep epidemie. Deze epidemieën lijken steeds langer te duren. Waarom is dit? Is de mens zwakker aan het worden? Is onze levensstijl niet goed? Of komt het omdat we met zo velen zijn?

Vaak zien we dat na carnaval griep infecties heftiger om zich heen grijpen. Nu ik dit stuk schrijf is het hier momenteel carnaval, het is winderig en nat. Dit lijken de ingrediënten te zijn voor een nieuwe piek in de griep epidemie. De komende weken zullen dit wel weer laten zien en mogelijk liggen ook dan bij mij thuis enkele van de carnavalsgasten op de bank of in bed met warme drankjes en tabletten naast zich. En dat lijkt dan toch te komen omdat we elkaar opzoeken in overvolle ruimten waar het klimaat niet deugt, we vaak ook nog slecht zijn gekleed, niet wat betreft de kleurrijke creaties die we dragen maar als het aan komt op ons warm houden dan schieten die mooi pakjes buiten te kort. De koude zorgt er dan ook voor dat onze weerstand ondermijnd wordt en we bevattelijker worden voor infecties. Contacten met elkaar zijn in die perioden ook intenser zowel direct maar ook indirect via alle glazen. Van biosecurity heeft men dan nog nooit gehoord.

Winterperiodes

Vorenstaande heeft een grote overeenkomst met ziekten die we in de varkenshouderij elke winter de kop zien opsteken. Dat virus infecties in de winter makkelijker toeslaan blijkt wel uit de momenten waarop nieuwe ziekten uitbreken dan wel opnieuw toeslaan. Een resume van markante datums die ik na mijn afstuderen als dierenarts in 1989 heb mogen mee maken zijn: januari 1991 uitbraak en introductie van PRRS in Nederland, februari 1997 KVP uitbraak in Boekel, februari 2001 MKZ uitbraak en in januari 2017 PED in Brabant en Limburg.

In de winterperiode blijven virussen langer infectieus vanwege de lage temperaturen. Hiermee kunnen ze dan ook makkelijker van het ene naar het andere bedrijf worden overgebracht. Omdat er in de winter minder geventileerd wordt, zal ook de hoeveelheid aan

Melkopname is in de wintermaanden nog belangrijker.

ziektekiemen toenemen in de ruimte waar de varkens aanwezig zijn. In perioden van vriezend weer zien we dat ook de externe biosecurity weer te kort schiet. Reiniging en ontsmetting van transportmiddelen en bij het betreden van het bedrijf schieten dan weer te kort.

Extreme weersomstandigheden zijn ook vaak de aanjager van uitbraken van op het bedrijf sluimerend aanwezige virussen. In een periode van 2-7 dagen na een storm zien we vaak dat veel bedrijven tegelijkertijd veel meer luchtwegproblemen hebben. Onderzoek op zulke bedrijven brengt dan vaak PRRS- en griep infecties in beeld. Na deze acute fase wordt dit dan vaak na 5-7 dagen opgevolgd door infecties zoals APP. Bij een griep infectie treedt er een ernstige aantasting op van de kleine luchtwegen (bronchioli). Het oppervlak van de kleine luchtwegen, ook wel het epitheel genoemd, sterft af waardoor slijm slecht wordt afgevoerd en bacteriën zoals APP het longweefsel kunnen indringen. Op bedrijven met een hoge gezondheidsstatus waar bijvoorbeeld geen APP

en *Mycoplasma hyopneumoniae* voorkomen, zullen de varkens geen problemen krijgen met deze secundaire bacteriële infecties en dan ook veel makkelijker herstellen van de griep infecties. Een goed geregeld klimaat in de varkensstal is dan ook een essentiële voorwaarde om door de jaren heen weinig problemen met luchtweginfecties te hebben.

Meer diarree

Niet alleen luchtwegproblemen treden meer op in de winterperiode maar ook diarree neemt dan explosief toe. De meeste gevoelige categorie betreft de biggen in het kraamhok. Er wordt veel geld en arbeid gestopt in het goed vaccineren van de zeugen tegen infecties als E.coli, clostridium, rotavirus en salmonella. De werking van deze vaccins vindt plaats via de biest die de biggen moeten opnemen waardoor ze beschermd zijn tegen deze infecties. Dus geen biest of onvoldoende biestopname betekent dat de biggen nog steeds gevoelig zijn voor deze darmpathogenen.

In de koude wintermaanden is de temperatuur

in de kraamafdeling regelmatig te laag. Vooral systemen als een frisse neuzen systeem, voerkanaalventilatie en vergelijkbare systemen, waarbij relatief koude lucht binnenkomt, zijn risicovol. De koudere lucht rolt vaak als een overlopend bad het kraamhok in waardoor de temperatuur op dierniveau veel lager is dan bij de voeler. Naast de lagere temperatuur is de luchtsnelheid vaak nog behoorlijk doordat de lucht zich weinig mengt en zich vooral naar het biggenest begeeft omdat daar juist meer thermiek is door de warmte in de vloer dan wel door de biggenlamp veroorzaakt. Biggen die te koud liggen verbruiken meer energie en worden hierdoor zwakker. Als gevolg hiervan zullen ze minder biest of melk opnemen en ook makkelijker kunnen worden doodgelegd.

Als de biggen nog wel voldoende biest en melk opnemen zal de vertering slechter worden als de biggen te koud liggen. De darmen bewegen dan onvoldoende waardoor de vertering verslechtert en de biggen hierdoor diarree krijgen. Hierbij hoeft dan nog geen infectie aanwezig te zijn. De biggen krijgen hierdoor een energietekort en komen nat te liggen en het wordt dan ook van kwaad tot erger. Als speenbig zullen deze biggen een achterstand hebben in gewicht en verteringscapaciteit en een verhoogd risico lopen op speendiarree en andere infecties na spenen.

PED

Sinds 2014 is ook PED endemisch aanwezig op veel varkensbedrijven. Op veel van deze

In de koude wintermaanden is de temperatuur in de kraamafdeling regelmatig te laag. Vooral systemen als een frisse neuzen systeem, voerkanaalventilatie en vergelijkbare systemen, waarbij relatief koude lucht binnen komt, zijn risicovol. De koudere lucht rolt vaak als een overlopend bad het kraamhok in waardoor de temperatuur op dierniveau veel lager is dan bij de voeler.

bedrijven zien we dan dat er vooral in de winterperiode herhaaldelijk uitbraken optreden van PED. Door het verzwakken van de zeugenstapel door koude, griep en PRRSV-infectie kunnen de zeugen meer PED-virus uit gaan scheiden. Daarnaast zal door koude het virus langer infectieus blijven en makkelijker in staat zijn om infecties te veroorzaken. Introductie van buiten kan ook makkelijker plaatsvinden door het langer infectieus blijven, de hogere druk doordat er meer virusuitscheiding plaatsvindt

en door transport omdat reiniging en ontsmetting niet grondig genoeg worden uitgevoerd. Truck cooking is dan een zeer goed middel om introductie te voorkomen.

De uitingsvorm van PED op een bedrijf kan erg wisselen en is afhankelijk van de immuniteitsstatus van zeugen, biestopname, adaptatie van gelten en interne biosecurity. Maar ook de algemene gezondheidsstatus van het bedrijf is bepalend voor de ernst van de problemen. Een hogere druk van salmonella of shigatoxine producerende E.coli kan tot grote problemen leiden in het geval van een PED-uitbraak. Het onder controle krijgen en dan het uitbannen van PED op het bedrijf is geen sinecure maar wel degelijk mogelijk en ook een must om een stabiele hoge gezondheid van het bedrijf te bereiken.

Het bereiken van een stabiele hogere gezondheid zal vooral in de wintermaanden een groot voordeel opleveren, voorwaarde is dan wel dat we invulling geven aan een aantal basisvoorwaarden. Naast een afgewogen vaccinatie schema zijn vooral de hiervoor aangehaalde basisvoorwaarden het meest essentieel.

De belangrijkste basisvoorwaarden om ook in de winterperiode de gezondheid hoog te houden zijn:

- perfecte externe biosecurity;
- aanvoer van dieren op een ook schone auto: R&O, truck cooking;
- goede interne biosecurity;
- goed geregeld klimaat;
- goede adaptatie van in te zetten gelten;
- goed afgewogen vaccinaties.

Niet alleen luchtwegproblemen treden meer op in de winterperiode maar ook diarree neemt dan explosief toe (foto Chris Schouten).